

მკვდარი და ცოცხალი თევზები

ერთხელ საქართველოს პრეზიდენტმა ამერიკის პრეზიდენტს უპასუხა - დინებას მკვდარი თევზები მიჰყვებიანო. გახსოვთ ალბათ, ათას ცხრაას ოთხმოცდაათი წელი იდგა და ქვეყნა თავისი დაბადების პირველ წელს ნაციონალისტური ეიფორიით იყო მოცული. ჰოდა, ამერიკის პრეზიდენტმა საქართველოს პრეზიდენტი დინების საწინააღმდეგოდ მიცურავსო. საქართველოს პრეზიდენტის პასუხი რომ კეთილგონიერებისა და დიპლომატიის ნიმუშად არ გამოდგებოდა, ცხადია. თუმცა პრეზიდენტი პოლიტიკოსი არ იყო. პრეზიდენტი იყო პოეტი. პოეტებს კი ეპატიებათ ის, რაც არ ეპატიებათ პრეზიდენტებს. იმხანად 12-13 წლისა ვიქნებოდი და პოლიტიკური საკითხები ნაკლებად მაინტერესებდა. ჩემი გონება მეტწილად გოგოებით იყო მოცული, ცოტათი ნაკლებად კი- ფიზიკით. ცხოვრება მდორედ მიედინებოდა პატარა დაბა ჩოხატაურში, რომელმაც დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდეგ დაბომა იუკადრისა, *ზოგიერთ ახალ დოკუმენტში ის უკვე ქალაქ ჩოხატაურადაც მოიხსენიებოდა*. რაც, ჩოხატაურელთა აზრით, ცოტა უფრო *თავმომწონედ* ჟღერდა. კაცმა რომ თქვას, ამ მოვლენას ქალაქ-დაბის ცხოვრებაში დიდი ძვრები არ მოუტანია. თუმცა დროის მოტანილ დიდ ცვლილებებს, ცხადია, არც ჩოხატაურისათვის აუვლია გვერდი: მთავარ მოედანზე კვარცხლბეკიდან ჩამოაგდეს ლენინის ქანდაკება. რაიკომის სახურავიდან ჩამოხსნეს წითელი დროშა, რაიკომის შენობას ეწოდა პრეფექტურა, ხოლო რაიკომის მდივნის შავი ვოლგა პრეფექტს გადაეცა. პრეფექტურის წინ, კომკავშირის რაიკომი, როგორც დღეს იტყოდნენ, „ლიკვიდირებული იქნა“, ხოლო შიგ, ახალი ყაიდის არასაბჭოთა სკოლამ დაიდო ბინა. სკოლას ეწოდა გიმნაზია. აი, სწორედ ამ სკოლაში ვნათლდებოდით მე და კიდევ ასიოდე სხვა ბავშვი, აღსავსენი ოპტიმისტური ფიქრებით, რომ ერთ დღესაც სკოლას დავამთავრებდი და უკანმოუხედავად დავტოვებდი მელანქოლიურ, დაბადყოფილ ქალაქ ჩოხატაურს, რომელიც, როგორც მაშინ მეჩვენებოდა, ძალიან პატარა იყო იმისათვის, რომ მე და ჩემი ცხოვრებისადმი ვნება დავეტიეთ. ცვლილებები ამით არ ამოიწურებოდა: თუ პრეფექტურიდან ხუთასიოდე მეტრს გაივლიდით, როგორც ჩოხატაურელები იტყვიან, ზემოთ, შემოგხვდებოდათ ადგილობრივი სტამბა და გაზეთის რედაქცია. გაზეთს ერქვა პოეტური საბჭოთა სახელი - „კომუნიზმის განთიადი“ და ასე სამოცდაათიოდე წლის მანძილზე ერთგულად ეწეოდა ჩოხატაურელთა ინფორმირებას, რომ ტროცკი, ლენინი, ბუხარინი და სტალინი დიადი ბელადები არიან. რომ ტროცკი და ბუხარინი- კონტრრევოლუციის ჯაშუშები, ხოლო სტალინი დიადი ბელადია, რომ სტალინი და ბერია სისხლიანი მანიაკები არიან, ხოლო ხრუმჭოვი ნამდვილი კომუნისტი ლიდერია. რომ მალე ამერიკის შეერთებულ შტატებს გავასწრებთ და „კომუნიზმის განთიადთან“ ერთად კომუნიზმში შევაბიჯებთ და ასე შემდეგ. დროის მოტანილ ცვლილებებს, ცხადია, ვერც „კომუნიზმის განთიადი“ გადაურჩა. კომუნიზმის დაისტან ერთად სახელი იცვალა და შეიქნა „ჩოხატაურის მაცნე“. ახლა უკვე

ეროვნული მნიშვნელობის საკითხებზე მსჯელობამ დაიკავა გაზეთის ფურცლები. რაც, სიმართლე რომ ვთქვათ, ძალიან დროული და საჭირო საქმე იყო. იმპერიის წგრევას სასტიკი ეკონომიკური კრიზისი მოჰყვა. ელექტროენერგია სულ უფრო და უფრო ხშირად ითიშებოდა, სულ უფრო და უფრო დიდი ხნით, სანამ ანთებულმა ილიჩის ნათურაც ვლადიმერ ილიჩის გზას არ გაუყვა და საერთოდ არ გაქრა ჩოხატაურელთა ცხოვრებიდან. „კომუნიზმის განთიადი“, ბოდიში, „ჩოხატაურის მაცნე“ არც ადგილობრივი ახალი ამბებისადმი იყო გულგრილი, რაც ბუნებრივია. ბოლოსდაბოლოს მისი ახალი სახელწოდება პირდაპირ გულისხმობდა ადგილობრივი მნიშვნელობის ინფორმაციის გავრცელებას, ეგ კი იყო, რომ ამბები ჭირდა, პატარა ქალაქში თითქმის არაფერი ხდებოდა, რაც მოყოლად ღირდა, ამიტომ ხშირი იყო ბუზის სპილოდ გასაღების შემთხვევები, რაც, ჩოხატაურელთა აზრით, „ჩოხატაურის მაცნეს“ სულაც არ გაემტყუნებოდა. მაგალითად, გაზეთის პირველ გვერდზე შეიძლება წაგეკითხათ ამდაგვარი რამ - „ყაჩაღობა სოფელ ჩაისუბანში“. „სოფელ ჩაისუბანში, ვინმე იქსის ოჯახში ავტომატებით შეიარაღებული მთვრალი ბანდიტები შეიჭრნენ და იქსის დასაშინებლად ავტომატის ჯერით გადაცხრილეს სახლის ფასადი. თუმცა, საბედნიეროდ, სროლის ხმა შემთხვევით გზად მიმავალმა მილიციელებმა გაიგონეს. მილიციის უფროსის, ბელმონდო ჭელიძის, მეთაურობით, ისინი თავს დაესხნენ შეიარაღებულ ბანდიტებს, ხელბორკილები დაადეს და მილიციაში მიაბრძანეს. ერთ-ერთმა ბანდიტმა წინააღმდეგობის გაწევა ცადა, თუმცა ბელმონდო ჭელიძის ვეფხვისებურმა ნახტომმა მას სროლის შანსი არ დაუტოვა და განიარაღებული განერთხა მიწას. დიდი მადლობა ჩვენს მამაც მილიციელებსა და პირადად ბელმონდო ჭელიძეს გმირული ოპერაციის ჩატარებისათვის“. მზევინარ მინდაძე მზევინარ მინდაძე გაზეთის ახალგაზრდა კორესპონდენტი იყო, ცნობილი წერის პათეტიკური მანერითა და დროისა და ადგილის კვალობაზე სუპერსექსუალური იმიჯით. მზევინარ მინდაძე ყველა ჩოხატაურელი მამაკაცის ფარული ვნების ობიექტი გახლდათ. ავი ენები იმასაც ამბობდნენ, ბელმონდო ჭელიძესა და მზევინარ მინდაძეს შორის იმაზე მეტი რამ ხდება, ვიდრე ეს პატარა ქალაქის პურიტანული მორალით არის დასაშვებო. ამის შესახებ ვერაფერს ვიტყვი, თუმცა დიდი გულთმისნობაც არ უნდოდა მიხვედრას, რომ მზევინარ მინდაძე ბელმონდო ჭელიძეს აშკარად გადაჭარბებით ასხამდა ხოტბას. ეს ყველასათვის ცხადზე ცხადი იყო, ვინც მეტრი და სამოცი სანტიმეტრის სიმაღლის, ღიპიანი ბელმონდო ჭელიძის ვეფხვისებური ნახტომით ავტომატიანი ბანდიტის განიარაღების სცენას წარმოიდგენდა. საბედნიეროდ, მსგავსი კრიმინალური ამბები 1990 წლისათვის ჯერ ისევ დიდი იშვიათობა გახლდათ. ამიტომ მზევინარ მინდაძის რეპორტიორული ნიჭი, ძირითადად, პრეფექტურის ბიუროკრატიის საქმიანობის მხატვრულ აღწერაში იფლანგებოდა.

როცა მზევინარ მინდაძე პირველად ვიხილე, სკოლის წინ, ახორხოცებული ბიჭების ბირჟაზე ვიდექით. ქუჩის გადმოღმა -ჩვენ, ქუჩის გადაღმა კი პრეფექტურის თანამშრომლები ამაგრებდნენ ბირჟას და საქვეყნო საქმეებს ხელების ქნევითა და კისრის ძარღვების ბერვით, ერთობ ექსპრესიულად განიხილავდნენ. მღელვარე დრო იყო, ადამიანებს ემოციები მოსძალებოდათ. და უცებ, თითქოს ვიღაცამ ჩამრთველი

გადაატრიალაო, ისე მოწყვეტით ჩამოწვა დუმილი, ჭადრის ფოთლების ჩურჩულსა და ბუხების ბზუილსაც გაიგონებდით. ბიჭების ბირჟამ- სკოლის მხარეს და კაცების ბირჟამ -ქუჩის გადაღმა, თითქოს ერთი სხეულიაო, ერთი მიმართულებით მიაპყრო გაშეშებული მზერა. „მზევინარ მინდაძე“-მომესმა ყელიდან აღმომხდარი ჩახრინწული ხმა. მოდიოდა ქუჩაში მზევინარ მინდაძე, თავისი ღვთაებრივ სილამაზეში დარწმუნებული. ყველა თაობის მამრის აღტაცებული მზერა ელამუნებოდა მის სხეულს. მოდიოდა და ნეტარებდა. ტანთ ეცვა შავი მოკლე კაბა, იმდენად მოკლე, რომ მუხლებიც კი მთლიანად უჩანდა. მხრებზე ცისფერი ნაქსოვი ჯემპრი შემოტმასნოდა, იმდენად ღრმა დეკოლტეთი, ისტორიის მანძილზე არასდროს არცერთ ჩოხატაურელ ქალს რომ არ გაუბედავს. მართალია, ამ დეკოლტეში მზევინარ მინდაძის ძუძუების მხოლოდ მცირე ფრაგმენტს თუ შეავლებდით თვალს, მაგრამ რა საჭიროა დანახვა, როდესაც იგრძნობა. და მისი მკერდის ღვთაებრიობას იმ წუთას ყველა მამაკაცი გრძნობდა ქუჩის ორივე მხარეს. მზევინარ მინდაძეს ზედა ქუთუთოები წამწამებიდან წარბებამდე შაბიამნისფერად უელვარებდა, როგორც უძირო ცა, ქვედა ქუთუთოებისა და ღაწვების ფერი ძნელი აღსაწერია, ასეთი ელფერი მხოლოდ შემინებული ქამელეონის კანზე თუ მინახავს-სხვა არაფერი მახსენდება. ლოყები მკვეთრი ვარდისფერი ფერ-უმარილით ჰქონდა აფორაჯებული, თვალების ირგვლივ მსხვილი შავი ხაზები ერკალებოდა, რომლებიც თვალის კუთხეში ერთდებოდნენ და საფეთქლისკენ სწორ ხაზად მიიწევდნენ-თითქოს ეგვიპტელი ფარაონის მაკიაჟის ოსტატმა შეღება მზევინარ მინდაძე. „ეს არის მზევინარ მინდაძე?“- გავიფიქრე იმედგაცრუებულმა, ეს ხომ ინდაურს ჰგავს.

დამოუკიდებლობის მოპოვების ეიფორია და იდილიური ყოფა დიდხანს არ გაგრძელებულა. რამდენიმე თვეში, თავიდანვე ნახსენები პოეტი პრეზიდენტი იარაღით დაამხეს. პრეფექტურას კიდევ ერთხელ გადაერქვა სახელი, ამჯერად ჩოხატაურის გამგეობა ეწოდა. პრეფექტი გაიქცა, პრეფექტურის თანამშრომლები ადგილზე დარჩნენ და ამჯერად ახალი ხელისუფლების ხელმძღვანელობით გააგრძელეს მუშაობა. ჩოხატაურის მაცნეს კვლავ ჩოხატაურის მაცნე ერქვა, მზევინარ მინდაძის მხატვრული თხრობის ტალანტისათვის კი უამრავი ახალი ამბავი გაჩნდა ფრთების გასაშლელად. იმასაც ამბობენ, ჩოხატაურის ბატალიონის მეთაურმა, მაიორმა სოსოია ჟღენტმა, მას შემდეგ რაც სამხედრო გადატრიალება მოხდა, მზევინარ მინდაძეს დაჩოქილმა სთხოვა ხელიო. უნდოდა თან წაეყვანა რომ ერთად ებრძოლათ სამხედრო საბჭოს წინააღმდეგ, ეროვნული იდეალებისათვის, რომ კანონიერი პრეზიდენტი კვლავ თავის ადგილას დაებრუნებინათ. მაგრამ მზევინარ მინდაძე დიადი ამბების თხრობისთვის იყო დაბადებული, დიადი საქმეებისთვის სისხლის დაღვრა მის შესაძლებლობებს აღემატებოდა. ამიტომ მაიორ სოსოია ჟღენტს მარტოს მოუწია სამეგრელოს ტყეებში გაქცევა, სადაც ექსპრეზიდენტის ძალები იყვნენ დაბანაკებული. გაქცევის წინ კი მზევინარ მინდაძეს დაუბარა, შენ აუცილებლად მოგიწევს დაწერო ჩემი საგმირო თავგადასავლების შესახებო.

მას შემდეგ მაიორი სოსოია ჟღენტის აჩრდილი დამოკლეს მახვილივით ეკიდა ჩოხატაურის მმართველობის თავზე. განსაკუთრებით მას შემდეგ, რაც ექსპრეზიდენტის ჯარებმა

თითქმის მთელი დასავლეთ საქართველო აიღეს და ქუთაისს მიუახლოვდნენ. ყველა ელოდა, რომ სოსოია ჟღენტის ძალები დღე დღეზე დაიკავებდნენ ქალაქ ჩოხატაურს. მას მართალია არავითარი სტრატეგიული მნიშვნელობა არ ჰქონია, მაგრამ ჩოხატაურის მოქალაქეები იმხანად ასეთი ცნებებით არ აზროვნებდნენ. ცხოვრება კი ჰკარნახობდათ, რომ ჩოხატაურის აღებას შეიძლება საქვეყნო მნიშვნელობა არ ჰქონია, მაგრამ ის მაინც მნიშვნელოვანი იყო მაიორ სოსოია ჟღენტის პირად ომში. რომელიც სხვათა შორის უკვე ბატონი პოლკოვნიკი გამხდარიყო, დაუღალავი ბრძოლისა და გამოჩენილი თავდადებისათვის.

ამ დროისათვის ელექტროენერგია უკვე მხოლოდ წარსულის ტკბილ მოგონებებშია შემორჩენილიყო. ალყაში მყოფი პატარა ქალაქი რადიომიმღებებს მისჯდომოდა და ასე ცდილობდა გაეგო რა ხდებოდა ქვეყანაზე. რადიო ერთადერთი სუსტი ძაფი იყო რაც დანარჩენ სამყაროსთან მაკავშირებდა. რადიო მღეროდა, რადიო ლაპარაკობდა, რადიო რადიო სპექტაკლებს გადმოსცემდა. რადიო იყო წარმოსახვითი კარი გარემოებებით შემოფარგლულ ყოფაში. რადიო იყო დასტური და მტკიცებულება იმისა, რომ სადღაც არსებობდა ფართო სამყარო, უამრავი ხმით. რადიო მაგრძნობინებდა რომ არ ვიყავით უსახდვრო ოკეანეში ჩაკარგულ ციციქნა კუნძულზე. ან სულაც სადმე, თითქმის დაუსახლებელ პლანეტაზე რაღაც მანქანებით გადატყორცნილ, პატარა ქალაქ ჩოხატაურში. მოკლედ, რადიო იყო სიცოცხლის წყარო. მაგრამ ერთი ნაკლი ჰქონდა. რადიოს ჭირდებოდა ელექტრო ბატარეები. ბატარეების მარაგებსა და ჩვენს შორის კი ჯარები ერთმანეთს ებრძოდნენ.

თუმცა მე მქონდა ველოსიპეტის რამდენიმე დინამო, პორტატული ელექტრო სადგური, აი ის, ველოსიპეტის ბორბლის ბრუნვას მოძრაობაში რომ მოჰყავს და ხუთ ვოლტიანი საგზაო ფარნისთვის საკმარის ენერგიას გამოიმუშავებს. ეზოს გადაღმა, ტყის პირას ღელე მიედინება. ჰოდა რატომ არ უნდა ამეშენებინა პატარა ჰესი?

რიყის ქვების ჯებირით კარგა მოზრდილი საგუბარი გავაკეთე, ხის ღარებით წყალი ველოსიპეტის დინამოებზე დამაგრებულ ფრთებს მივუშვი და ესეც ასე, მუშაობს, დენი მაქვს. რადიო ლაპარაკობს.

ცუდი ის იყო, ელექტროენერგია იმდენად სუსტი იყო, რომ სახლამდე ვერ აღწევდა. მაგრამ არაუშავს, საგუბართანვე მოვეწყვე, ძელებზე ნათურები ჩამოვკიდე, რადიოსთვის სადგარი გავაკეთე. საკმაოდ მალე, სინათლემ და რადიომ ბევრი ადამიანი მოიზიდა ჩემს სახელდახელო ბანაკში.

წინა ხანებში ბაზრიდან ბლომად თევზი მოვიტანეთ, წყალში რომ ჩაყარეს გასარეცხად, თევზების უმეტესობა ცოცხალი აღმოჩნდა. კარგა ხანს დიდ ტაშტებში მყავდნენ. დილა იწყებოდა ჭიდან ვედროების ზიდვით და თევზებისათვის წყლის გამოცვლით, მიკრო ჰესმა სულზე მომისწრო, თევზები საგუბარში გადავიყვანე. ჩემს წარმოსახვაში ღელე და საგუბარი იქცნენ ჰესებისა და თევზ საშენების კასკადად, რომელიც მთლიანად ჰყოფნიდა მოზრდილი ქალაქის, ჩოხატაურის საჭიროებებს.

ხმები დადიოდა რომ ჩოხატაურს მალე დაიკავებდა ექსპრეზიდენტის ჯარი. ქალაქის გასასვლელთან სანადირო თოფებით შეიარაღებული გამგეობის თანამშრომლების პიკეტი

მოაწყვეს. რამდენიმე უცხო, ავტომატით შეიარაღებული სამხედროც ერიათ. მოპიკეტეებს მალე მოსწყინდათ გზაზე დგომა. ჩემმა განათებულმა ბანაკმა ყველანი ფარვანებივით მოიზიდა და ასე გავხდი ყველაზე მილიტარიზებული პუნქტის დამფუძნებელი 30 კილომეტრის რადიუსში.

გადიოდა დრო. ერთ მშვენიერ ღამით, კი მოხდა ის, რასაც ყველა დიდი ხანი ელოდა. სოსო დაბრუნდა. არც ტანკით, არც ვერტმფრენით, არც ავტობუსით, უბრალოდ კბილებამდე შეიარაღებული ხალხის ჯგუფი ტყიდან გამოვიდა და ჩემს ბანაკს მოადგა. ყოველგვარი სროლის, სისხლისღვრის და კბილთა ღრქენის გარეშე, ქალაქის დასაცავად იარაღსხმული მთელი ბიუროკრატია ტყვედ აიყვანეს. ცოტა არ იყოს სასტიკად ჟღერს, ტყვედ აიყვანეს. წარმოიდგინეთ, თქვენ ხართ პოლკოვნიკი სოსო ჟღენტის, იარეთ ტყე-ტყე და მთა-მთა, მოადექით მშობლიურ ქალაქს, ხედავთ ტყის პირას სანადირო თოფებით შეიარაღებული თქვენი კლასელები, ნათესავები, ნაცნობები წამოგორებულან რაღაც სასაცილო ფერადი ნათურების ქვეშ და რადიოს უსმენენ. რა უნდა ქნათ? ირგვლივ ომია, მაგრამ საკუთარ ახლობლებს ხომ ვერ დახოცავთ. ამიტომაც მივიდნენ, ავტომატები მიუშვირეს და უთხრეს, თქვენ ახლა ძმაო სამხედრო ტყვეები ხართო. მაგრამ რა უნდა ექნა პოლკოვნიკ სოსო ჟღენტს? ამდენ ხალხს ტყე-ტყე და მთა-მთა ხომ ვერ ატარებდა რომ ტყვედ წაესხა, ან სად უნდა წაესხა. ამიტომ ასე შეთანხმდნენ, დამხვდურებს პურმარილი უნდა ეკისრათ ტყვეობიდან განთავისუფლების სანაცვლოდ. ცოტა გროტესკულია დამეთანხმებით, მაგრამ ზუსტად ასე იყო, ერთ სიტყვასაც კი არ ვაჭარბებ. პოლკოვნიკ სოსო ჟღენტს და მის რაზმს გამოსასყიდი საქმელ სასმელი აუტანეს, პრეზიდენტის მომხრეებმა და სამხედრო საბჭოს მომხრეებმა იარაღები ძირს დააწყვეს და მთელი ღამე ქეიფსა და სიმღერაში გაატარეს. დილით კი პოლკოვნიკმა სოსო ჟღენტმა მოკრიფა ნაალაფარი თოფები და ავტომატები და ტყეს მისცა თავი. არავითარი ჰეროიკული ბრძოლები ქალაქ ჩოხატაურის დასაკავებლად აღარ ყოფილა. შეიძლება ეს პოლკოვნიკ სოსო ჟღენტის მთავარი გმირობაც კი იყო, საგმირო საქმეები კი მას მრავლად მოუგროვდა, როგორც ზემოთ მოგახსენეთ, თავდადებული და ერთგული კაცი იყო, სულ ბოლომდე იბრძოდა, სანამ პრეზიდენტის სამეგრელოს ტყეებში უცნობ გარემოებებში არ გარდაიცვალა.

დილით როცა რადიოსთან დავბრუნდი, სუფრის ნამუსრევში თევზის ძვლებიც ბლომად ეყარა. ჯარისკაცებს ჩემი თევზებიც ამოეყვანათ საგუბრიდან და ცეცხლზე შეეწვათ. მხოლოდ ერთადერთი გულადმა მოტივტივე თევზი ვიპოვნე წყალში, ფარფლებს ოდნავდა ამოძრავებდა. ამოვიყვანე და დინებაში გავუშვი, ვიფიქრე, იქნებ მოჩუხჩუხე წყალი ურჩევნია, იქნებ გადარჩეს და გაცუროს.

გავა ათწლეულები და ხალხი დაიწყებს ეკოლოგიაზე ლაპარაკს. რომ გადავშენდებით და ვერ გადავრჩებით თუ ცივილიზაცია ენერგეტიკული შიმშილს ეკო მეგობრული ტექნოლოგიებით არ დაიკმაყოფილებს. ეგ მე არ ვიცი, მხოლოდ ის ვიცი, რომ ბავშვური ახირების გამო აგებულ, სასაცილო სათამაშო ჰესზე მიერთებულ მბჟუტავ ნათურებს, შეუძლიათ სიცოცხლე გადაარჩინოს, თუ ის იმ სახეებს ანათებს რომლისთვისაც სროლა არ შეიძლება.